

Kontrol Uyum Düzenlemeleri Gerekli mi?

Kontrol uyum düzenlemeleri beraberinde güvence mekanizmasını oluşturmak için denetim ve uyum çabaları için mali kaynak maliyetini de getiriyor. Bunlarla da sınırlı kalmayıp organizasyonel yapı ve operasyonel süreçlerin de değişmesine neden oluyor. Ve tabi beklenen soru ortaya atılıyor: düzenlemelerin getirdiği maliyet ürettiği faydaya değer mi? Net bir yanıt vermek gerekirse net faydayı ölçmek için elimde bir veri yok. Zaten kontrol yatırımlarının geri dönüş hesaplaması çok tartışmalı bir konu. Çünkü standart yatırım geri dönüş hesaplamalarına uygun bir yapısı yok kontrol yatırımlarının. Kimileri bu yatırımları sigorta aracına benzetiyor ancak bu da doğru bir benzetme değil, çünkü nakit akışı açısından baktığınızda sigorta zararınızı karşılayacak bir para girişı sağlıyor, kontrol yatırımının böyle bir sonucu yok.

Ancak, gri bir alan olsa da bu konuda bazı değerlendirmeleri yapabiliriz. Toplam faydayı değerlendirmek üzere düzenlemenin etkilediği kesimleri en genel şekilde aşığıdaki gibi gruplandırabiliriz:

1. Kurumun işleyişı hakkında hemen hemen hiçbir etki ve bilgisi olmayan, kurumdan hizmet alan veya kurumun başarısızlığından doğrudan veya dolaylı biçimde, ancak mutlaka olumsuz etkilenecek olan grup, buna “toplum” diyelim.
2. Kurumun ticari başarısı ve gelecekteki performansına yönelik doğrudan beklenti içinde olan sermayedarlar, çalışanlar ve belki başka gruplar, bu gruba “sahipler” diyelim.
3. Kamu yönetim yetki ve sorumluluğunu taşıyan, toplumun faydası için gerekli düzenleme altyapısını oluşturan taraf, buna da kısaca “düzenleyici” diyelim.

Dışsallık Kavramı

Bu noktada özellikle “sahipler”in kontrol yatırımları konusundaki davranışlarını açıklamaya yardımcı olacak basit bir ekonomik kavramdan bahsetmek istiyorum; “dışsallık”. Teknik olarak ifade etmek gerekirse bu bir politik ekonomi kavramı. Dışsallık teorisini kısaca şöyle tanımlayabiliriz: Bir işlemin taraflarını düşünün, bu tarafların almış oldukları bir karar veya uyguladıkları bir davranışın maliyeti olabilir. Ancak bu maliyet bu tarafların dışında birilerinin üzerine aktarılıyorsa (ki bu maliyet etkeni “dışsal” olarak nitelenmektedir), işlemin veya kararın tarafları bu maliyeti kendi kar zarar hesaplarına dahil etmeyeceklerdir. Bu durumda da söz konusu maliyeti düşürecek bir önlem almayacakları varsayılabilir.

Hemen düzenlemelerle ilgili taraflarımıza dönecek olursak “dışsallık” kavramına göre “sahipler”in kendi çıkarları doğrultusunda veya sadece gerekli kontrol yatırımlarını yapmamaktan dolayı (sadece) “toplum”un zarar görebileceği bir faaliyete girişmek konusunda bir endişe taşımayacağı varsayılıyor. Tabi bu gerçek hayatta her kurum için bu derece sert gerçekleşmiyor, kurumlar sosyal sorumluluk projelerine katılıyor, halkla ilişkiler açısından topluma olan etkilerini değerlendiriyor. Ancak herkesin bu kadar iyi niyetle hareket etmesini beklemek de gerçekçi olmaz.

İşte düzenlemeler bu dışsal maliyetleri (en azından bir kısmını) sorunun kaynağında bulunan ve sorunu gerçekten çözebilecek tarafa, yani “sahipler”e yansıtıyor.

Kontrol maliyeti kalite maliyetiyle benzerlik gösterir. Kalitenin maliyetine baktığımızda iki bileşenden oluştuğunu görürüz; kalitenin yükseltilmesi için yapılan ek aktivitelerin maliyeti ve kalitenin sağlanmamasından dolayı oluşan maliyet. Kalite maliyetini kalite yatırımları ekseninde çizdiğimizde kabaca “U” şeklinde bir grafikte karşılaşıyoruz. Yani kalite yatırımının çok düşük olduğu durumlarda kalitenin maliyeti yüksek olduğu gibi yatırımın yüksek olduğu bölgede de kalitenin maliyeti yüksektir. Bu benzerlikten yola çıkarak düzenlemelerin ve dolayısı ile gerekli kontrol yatırımlarının yapılması gerektiği, ancak bunların çok fazla olmasının da toplam faydayı azaltacağını söyleyebiliriz.

© 2009 BTRisk. Tüm hakları saklıdır.